Journal for Developing the Social and Community, 13 (3), 299-320: September-December 2026
(สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม)

The Role of the Police Commission of the House of Representatives in Crime Prevention and Suppression

Korn Sinarak na champasak
Royal Police Cadet Academy
E-mail: sinarakkorn@gmail.com
Seksan Khruakham
Royal Police Cadet Academy
E-mail: seksankk@rpca.ac.th

Received	Reviewed	Revised	Accepted
18/08/2026	22/08/2026	31/08/2026	17/09/2026

Abstract

Background and Aims: The House of Representatives Committee on Police Affairs plays a significant role in supporting the prevention and resolution of crime. However, it still faces several challenges and limitations that require improvement. Therefore, this research aims to: (1) examine the problems, obstacles, and limitations encountered by the House of Representatives Committee on Police Affairs in carrying out its role in crime prevention and crime resolution; and (2) investigate effective operational approaches for the House of Representatives Committee on Police Affairs to enhance its role in preventing and addressing crime.

Methodology: This study employed a qualitative research design using in-depth interviews with 30 key informants who were directly involved in the operations of the House of Representatives Committee on Police Affairs. The research instrument was a semi-structured interview guide. The collected data were analyzed using content analysis.

Results: The findings revealed that the problems, obstacles, and limitations in the operations of the House of Representatives Committee on Police Affairs were primarily systemic and structural in nature. These included: (1) limited cooperation from relevant agencies, particularly the provision of incomplete information or the assignment of representatives without decision-making authority; (2) limitations in statutory powers and

legal enforcement mechanisms, resulting in the Committee's recommendations not being implemented concretely in certain cases; (3) structural constraints arising from the legislative role, which prevent the Committee from directly enforcing its resolutions or directives on implementing agencies; and (4) limitations in resources, personnel, and specialized expertise, which adversely affected the Committee's capacity to monitor and address complex crime-related issues effectively.

Conclusion: The findings further indicate that the House of Representatives Committee on Police Affairs should adopt a proactive and systematic approach to its operations by making full use of available legal mechanisms, enhancing specialized expertise through subcommittees and subject-matter experts, conducting field visits and engaging in preventive communication with the public, promoting transparency through reporting mechanisms and public participation channels, and establishing tangible performance indicators to evaluate operational outcomes. These measures would strengthen the Committee's capacity to prevent and address crime effectively and sustainably.

Keyword: Police Commission; Crime Prevention and Suppression; Police Oversight

บทบาทคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

กรณ์ ศินารักษ์ ณ จำปาศักดิ์
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
อีเมล: sinarakkorn@gmail.com
เสกสัณ เครือคำ
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
อีเมล: seksankk@rpca.ac.th

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: คณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร มีบทบาทสำคัญอย่างหนึ่งในการช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม แต่ยังมีข้อจำกัดบางอย่างอยู่ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม และ (2) ศึกษาแนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

ระเบียบวิธีการวิจัย: การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย: พบว่า ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร มีลักษณะเป็นข้อจำกัดเชิงระบบและเชิงโครงสร้าง ได้แก่ (1) ข้อจำกัดด้านความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนหรือการส่งผู้แทนที่ไม่มีอำนาจตัดสินใจ (2) ข้อจำกัดด้านอำนาจหน้าที่และสภาพบังคับของกลไกทางกฎหมาย ซึ่งทำให้ข้อเสนอแนะของคณะกรรมาธิการไม่ถูกนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในบางกรณี (3) ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของบทบาทฝ่ายนิติบัญญัติที่ไม่สามารถบังคับใช้คำสั่งต่อหน่วยงานผู้ปฏิบัติได้โดยตรง และ (4) ข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการติดตามและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมเชิงลึก ในส่วนของแนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

สรุปผล: จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า คณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ควรดำเนินงาน ในลักษณะเชิงรุกและเชิงระบบ โดยเน้นการใช้เครื่องมือทางกฎหมายอย่างเต็มรูปแบบ การเพิ่มความ

เชี่ยวชาญเฉพาะด้านผ่านอนุกรรมาธิการและผู้เชี่ยวชาญ การลงพื้นที่และสื่อสารเชิงป้องกันกับประชาชน การสร้างความโปร่งใสผ่านกลไกการรายงานและช่องทางรับฟังประชาชน รวมถึงการวัดผลลัพธ์การดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อยกระดับบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ : คณะกรรมาธิการการตำรวจ; การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม; การกำกับดูแลกิจการตำรวจ

บทนำ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทุกบริบทที่ขับเคลื่อนด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร เศรษฐกิจ และโครงสร้างทางสังคม รูปแบบของอาชญากรรมมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ทางสังคมที่ซับซ้อนขึ้น อาชญากรรมจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการกระทำผิดแบบดั้งเดิม หากยังขยายตัวไปสู่การกระทำผิดที่อาศัยช่องทางและเครื่องมือสมัยใหม่ เช่น อาชญากรรมทางเทคโนโลยีและการแสวงหาประโยชน์จากข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งทำให้ “มิติของปัญหา” ทั้งด้านสาเหตุ วิธีการกระทำ และผลกระทบ มีความหลากหลายและท้าทายการบริหารจัดการของรัฐมากขึ้น (United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2023)

สำหรับประเทศไทย ภาพสะท้อนจากข้อมูลเชิงสถิติภาคประชาชนชี้ให้เห็นว่า “การประสบเหตุอาชญากรรม” มีหลายประเภทและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมต่อทรัพย์สิน ชีวิตและร่างกาย อาชญากรรมทางเพศ ตลอดจนการถูกแอบอ้างใช้ข้อมูลเอกสารส่วนบุคคล โดยรายงานการสำรวจข้อมูลสถิติอาชญากรรมภาคประชาชนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2555 ชี้ให้เห็นสัดส่วนการประสบเหตุในหมวดต่าง ๆ รวมทั้งประเด็นการแอบอ้างใช้ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งสะท้อนความท้าทายเชิงโครงสร้างของสังคมในยุคข้อมูลข่าวสาร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555)

เมื่ออาชญากรรมมีแนวโน้มทวีความซับซ้อน การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมจึงมิใช่ภารกิจของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายแต่เพียงฝ่ายเดียว หากเป็น “ภารกิจเชิงระบบ” ที่ต้องอาศัยกลไกนโยบาย การกำกับตรวจสอบ การเสนอแนะเชิงลึก และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินด้านความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยสาธารณะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้จริง โดยเฉพาะในระบอบประชาธิปไตยที่ยึดหลักการถ่วงดุลอำนาจ (checks and balances) กลไกของรัฐสภาย่อมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำหน้าที่กลั่นกรองตรวจสอบ และเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายต่อฝ่ายบริหารให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ คณะกรรมาธิการเป็นกลไกที่ถูกออกแบบให้ช่วยสนับสนุนการทำงานของสภาในการพิจารณาร่างกฎหมาย การติดตามตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดิน และการ

พิจารณาสอบหาข้อเท็จจริงหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ตามที่สภามอบหมาย โดยมีฐานคิดเพื่อทำให้การตัดสินใจเชิงนิติบัญญัติและการกำกับตรวจสอบมีข้อมูลและเหตุผลรองรับมากขึ้น และสามารถตอบสนองต่อประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (คณะทำงานทบทวนคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานของสำนักกรรมาธิการ 1, 2568)

ในบริบทดังกล่าว “คณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร” จึงเป็นกลไกสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับภารกิจด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม โดยมีหน้าที่และอำนาจกระทำกิจการ พิจารณาสอบหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับกิจการตำรวจ การปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ตลอดจนการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ อีกทั้งในทางปฏิบัติยังมีบทบาทในการติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในคดีสำคัญคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชน รับเรื่องร้องเรียน ตลอดจนสนับสนุนประเด็นการปฏิรูปกิจการตำรวจและการยกระดับองค์ความรู้ให้เท่าทันอาชญากรรมรูปแบบใหม่ (พิพิธภัณฑ์รัฐสภา, 2565)

อย่างไรก็ตาม แม้คณะกรรมาธิการจะถูกออกแบบให้เป็น “กลไกเชิงลึก” ของรัฐสภา แต่คำถามสำคัญคือ ในทางปฏิบัติ คณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร สามารถแสดงบทบาทในการ “ป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม” ได้มากน้อยเพียงใด ดำเนินการผ่านกระบวนการหรือเครื่องมือใด เผชิญข้อจำกัดหรืออุปสรรคเชิงโครงสร้างและเชิงกระบวนการอย่างไร ซึ่งประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญต่อทั้ง (1) การพัฒนาประสิทธิภาพของการกำกับตรวจสอบในระบบรัฐสภา (2) การยกระดับคุณภาพการบังคับใช้กฎหมายและการอำนวยความยุติธรรม และ (3) ความเชื่อมั่นของสังคมต่อกระบวนการยุติธรรมโดยรวม

เมื่อพิจารณางานศึกษาที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีงานวิจัยที่มุ่งศึกษาบทบาทของคณะกรรมาธิการในภาพรวมต่อการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลและการทำหน้าที่ของคณะกรรมาธิการในฐานะกลไกของรัฐสภา แต่ยังมีช่องว่างในมิติ “เชิงเฉพาะด้าน” ที่มุ่งศึกษาบทบาทของคณะกรรมาธิการการตำรวจสภาผู้แทนราษฎร ต่อภารกิจการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมโดยตรง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2548)

ดังนั้น การศึกษาบทบาทของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีประสบการณ์ตรง จึงมีความสำคัญเพื่อ (1) ทำความเข้าใจบทบาทและกระบวนการทำงานในทางปฏิบัติ จนสามารถระบุปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดที่กระทบต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร (2) เสนอแนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

2. เพื่อหาแนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

คำถามการวิจัย

1. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางการเมืองและความต่อเนื่องเชิงสถาบัน ซึ่งอาจส่งผลให้การดำเนินงานขาดความเป็นอิสระเท่าที่ควรและกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาบทบาทและกระบวนการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ในฐานะกลไกของฝ่ายนิติบัญญัติด้านการกำกับ ตรวจสอบ ศึกษา สอบหาข้อเท็จจริง และเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม รวมทั้งศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด และแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการ โดยมิได้มุ่งศึกษาว่าคณะกรรมาธิการเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายหรือสามารถลดอาชญากรรมได้โดยตรง

การวิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการคัดเลือก

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มิได้กำหนด “ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง” ในความหมายของการวิจัยเชิงปริมาณ แต่ใช้คำว่า “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” (Key Informants) เนื่องจากมุ่งคัดเลือกบุคคลที่มีประสบการณ์ ความรู้ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร และสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาท กระบวนการทำงาน ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด และแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการได้ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้มีประสบการณ์หรือ

มีส่วนเกี่ยวข้องกับคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 26 และสามารถสะท้อนมุมมองจากบทบาทที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความหลากหลายของข้อมูลและสามารถเปรียบเทียบมุมมองระหว่างกลุ่มผู้เกี่ยวข้องได้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม รวมจำนวน 30 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร จำนวน 18 คน ประกอบด้วย กรรมาธิการ จำนวน 3 คน อนุกรรมาธิการ จำนวน 3 คน เลขานุการประจำคณะกรรมาธิการ จำนวน 3 คน ที่ปรึกษาทรงคุณวุฒิประจำคณะกรรมาธิการ จำนวน 3 คน ที่ปรึกษาประธานคณะกรรมาธิการ จำนวน 3 คน และข้าราชการรัฐสภาสามัญ จำนวน 3 คน

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ได้รับการคัดเลือกเนื่องจากมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการกำหนดประเด็นการพิจารณา การสอบหาข้อเท็จจริง การติดตามตรวจสอบ การประสานงาน และการจัดทำข้อเสนอหรือผลผลิตของคณะกรรมาธิการ

กลุ่มที่ 2 บุคคลที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการ จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้ร้องเรียน จำนวน 3 คน ผู้ถูกร้องเรียน จำนวน 3 คน ผู้เข้าร่วมสัมมนาของคณะกรรมาธิการ จำนวน 3 คน และบุคคลผู้มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่คณะกรรมาธิการพิจารณาสอบหาข้อเท็จจริงหรือศึกษา จำนวน 3 คน

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ได้รับการคัดเลือกเพื่อสะท้อนมุมมองจากบุคคลภายนอกหรือผู้ที่มีประสบการณ์ตรงกับกระบวนการทำงานของคณะกรรมาธิการ ทั้งในด้านการเข้าถึงกลไกของคณะกรรมาธิการ การนำเสนอข้อมูลหรือข้อร้องเรียน การแถลงข้อเท็จจริง และการรับรู้ต่อการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการ โดยในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยพิจารณาความเหมาะสมของผู้ให้ข้อมูลจาก (1) ประสบการณ์ตรงหรือการมีส่วนเกี่ยวข้องกับคณะกรรมาธิการ (2) ความสามารถในการให้ข้อมูลตามประเด็นการวิจัย (3) ความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัย และ (4) ความหลากหลายของบทบาทและประสบการณ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยมิได้ถือว่าผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มมีบทบาทหรืออำนาจในกระบวนการเดียวกัน แต่ใช้ความแตกต่างดังกล่าวเป็นฐานในการวิเคราะห์เปรียบเทียบมุมมองระหว่างกลุ่ม ซึ่งการกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูล 30 คนพิจารณาจากความครอบคลุมของบทบาทที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา และความเพียงพอของข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยพิจารณาความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) จากการที่การสัมภาษณ์ในระยะหลังเริ่มไม่ปรากฏประเด็นหรือข้อมูลสำคัญใหม่ที่แตกต่างจากประเด็นที่ค้นพบก่อนหน้า และข้อมูลที่ได้สามารถอธิบายประเด็นการศึกษาได้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากคำถามการวิจัย กรอบแนวคิด และการทบทวนเอกสารและ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถอธิบายประสบการณ์และความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และผู้วิจัยสามารถซักถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประสบการณ์และบทบาทของผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร

ตอนที่ 2 บทบาทและกระบวนการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการรับข้อมูลและข้อร้องเรียน การศึกษาและสอบหาข้อเท็จจริง การตรวจสอบ การประสานงาน การจัดทำรายงานหรือข้อเสนอแนะ และการติดตามผล

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด และแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการ รวมทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การวัดความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนเป็นผู้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และข้อคำถาม เพื่อหาค่าดัชนี (index of item-objective congruence: IOC) (สุวิมล ติรกานันท์, 2543) ในการศึกษาครั้งนี้ มีผู้เชี่ยวชาญให้ค่า IOC จำนวน 3 คนในการตรวจสอบโดยให้เกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถาม

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้วิธีการพูดคุย ซักถาม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและครอบคลุมประเด็นการศึกษา พร้อมทั้งบันทึกสาระสำคัญและประเด็นคำตอบจากการสัมภาษณ์อย่างละเอียด เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เริ่มจากการจำแนกและจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ตีความ และเรียบเรียงผลการศึกษา โดยเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่ค้นพบอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ได้นำเสนอในรูปแบบความเรียง พร้อมยกข้อความหรือถ้อยคำสำคัญจากผู้ให้ข้อมูล (Quotations) เพื่อสะท้อนมุมมอง ประสบการณ์ และประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการศึกษา อันเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ของผลการวิจัย

5. จริยธรรมในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับหลักจริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์ โดยคำนึงถึงสิทธิศักดิ์ศรี ความเป็นส่วนตัว และสวัสดิภาพของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบเชิงลบ

ต่อผู้เข้าร่วมวิจัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ก่อนเริ่มดำเนินการวิจัย และปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในการวิจัยอย่างเคร่งครัดตลอดกระบวนการศึกษา

ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ รวมทั้งสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัยให้ทราบอย่างครบถ้วน พร้อมเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยและใช้เวลาในการพิจารณาตัดสินใจด้วยความสมัครใจ โดยผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคนได้ลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed Consent) ก่อนการให้ข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและผ่อนคลาย โดยยึดหลักความเคารพในศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมของผู้ให้ข้อมูล วางตนเป็นกลาง ไม่ชี้นำ ไม่ตัดสินความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและเต็มที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนข้อเท็จจริงและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนของผู้ให้ข้อมูล เช่น ชื่อ–นามสกุล หรือข้อมูลส่วนบุคคลอื่นที่สามารถเชื่อมโยงถึงตัวบุคคลได้ ข้อมูลทั้งหมดถูกเก็บรักษาเป็นความลับและใช้เพื่อวัตถุประสงค์ของการวิจัยเท่านั้น ผลการวิจัยนำเสนอในลักษณะภาพรวม โดยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลหรือความคิดเห็นที่สามารถระบุตัวบุคคลได้ ทั้งนี้ ภายหลังการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยจะดำเนินการจัดเก็บและทำลายข้อมูลตามหลักจริยธรรมและแนวปฏิบัติด้านการวิจัย เพื่อป้องกันการนำข้อมูลไปใช้ในทางที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลในอนาคต

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ผลการวิเคราะห์นำเสนอเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ (1) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และ (2) แนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ทั้งนี้ การนำเสนอเน้นประเด็นที่ปรากฏร่วมกันจากข้อมูลสัมภาษณ์ พร้อมคงมุมมองที่แตกต่างของผู้ให้ข้อมูลไว้เพื่อสะท้อนความหลากหลายของประสบการณ์และบริบทการปฏิบัติงาน

1. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัญหาและอุปสรรคมิได้เกิดจากข้อจำกัดด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นผลจากความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของข้อมูลและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ขอบเขตและการใช้เครื่องมือทางกฎหมาย บทบาทของคณะกรรมาธิการในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติ ตลอดจนข้อจำกัดด้านบุคลากร เวลา และการติดตามผล โดยประเด็นสำคัญมีดังนี้

1.1 ความร่วมมือและคุณภาพของข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผู้ให้ข้อมูลหลายรายสะท้อนตรงกันว่า การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลมิได้ทำให้ได้รับข้อเท็จจริงที่เพียงพอในทุกกรณี โดยเฉพาะเมื่อหน่วยงานส่งผู้แทนที่มิใช่ผู้รับผิดชอบโดยตรงหรือไม่มีอำนาจตัดสินใจ ส่งผลให้การซักถามและการตรวจสอบต้องอาศัยการขอข้อมูลเพิ่มเติม และลดความต่อเนื่องของการพิจารณาเรื่องร้องเรียน

“...เวลาคณะกรรมาธิการเชิญหน่วยงานมา แต่ไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร บางครั้งส่งคนที่ไม่มีอำนาจตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายมา ทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบและเป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาเรื่องร้องเรียน...” (กรรมาธิการการตำรวจ คนที่ 1)

“...ปัญหาคือการให้ความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ที่หัวหน้าส่วนราชการไม่ได้มาชี้แจงข้อเท็จจริงต่อคณะกรรมาธิการด้วยตนเอง ทำให้ไม่ได้รับทราบข้อเท็จจริงจากผู้กำหนดนโยบาย เพียงแต่ได้รับข้อมูลจากระดับผู้ปฏิบัติงาน...” (ข้าราชการรัฐสภาสามัญ คนที่ 2)

ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ปัญหาสำคัญมิใช่เพียงการไม่เข้าร่วมชี้แจง แต่เป็น “คุณภาพของการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล” ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความสามารถของคณะกรรมาธิการในการพัฒนาเรื่องร้องเรียนไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายและข้อเสนอเชิงปฏิบัติ

1.2 ข้อจำกัดของเครื่องมือทางกฎหมายและอำนาจเรียก

ผู้ให้ข้อมูลมีทั้งมุมมองที่เห็นว่าเครื่องมือทางกฎหมายช่วยเพิ่มความร่วมมือ และมุมมองที่เห็นว่ายังมีข้อจำกัดในการบังคับใช้ ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนว่า ผลของอำนาจเรียกมิได้ขึ้นอยู่กับการมีบทบัญญัติเพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวข้องกับการนำกระบวนการตามกฎหมายมาใช้และการตอบสนองของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

“...ก่อนหน้านี้มักมีการส่งตัวแทนโดยอ้างว่าติดราชการ แต่ช่วงหลังเมื่อมีกฎหมายเข้ามาหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความร่วมมือดีขึ้น งานคล่องตัวขึ้น อุปสรรคจึงลดลง...” (อนุกรรมาธิการ คนที่ 1)
ในทางตรงกันข้าม ผู้ให้ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งยังเห็นข้อจำกัดของสภาพบังคับ ดังคำกล่าวว่า “...อุปสรรคคือเรียกหน่วยงานของ สตช. มาให้ข้อมูล แต่บางหน่วยงานไม่มาตามคำเชิญ ส่งตัวแทนมาแล้วตอบไม่ได้ ทำให้ได้ข้อเท็จจริงไม่ครอบคลุม และแม้มี พ.ร.บ. อำนาจเรียก ก็ยังบังคับใช้ไม่ได้โดยตรง เพราะผิดแค่ทางวินัย...” (ที่ปรึกษาทรงคุณวุฒิประจำคณะกรรมาธิการ คนที่ 1)

1.3 ข้อจำกัดเชิงบทบาทและขอบเขตอำนาจของคณะกรรมาธิการ

คณะกรรมาธิการมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบข้อเท็จจริง รับเรื่องร้องเรียน เสนอแนะเชิงนโยบาย และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ผลของการดำเนินงานในทางปฏิบัติยังขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่มีอำนาจนำข้อเสนอไปดำเนินการ ผู้ให้ข้อมูลจึงมองบทบาทของคณะกรรมาธิการแตกต่างกัน บางรายเน้นความจำเป็นในการใช้กลไกตามกฎหมาย ขณะที่บางรายให้ความสำคัญกับการรักษาขอบเขตระหว่างการตรวจสอบของฝ่ายนิติบัญญัติกับกระบวนการยุติธรรม

“...ถึงกรรมาธิการจะทำหน้าที่เต็มที่ แต่ถ้าหน่วยงานที่มีอำนาจปฏิบัติไม่ขยับ หรือไม่ให้ความร่วมมือจริง ๆ งานก็ไปต่อได้ยาก...” (เลขานุการกรรมาธิการ)

“...โดยเฉพาะกรณีที่อาจกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมหรืออำนาจของศาล ส่งผลให้การใช้อำนาจดังกล่าวเป็นไปอย่างระมัดระวัง...” (ผู้มาแถลงข้อเท็จจริง/ผู้ทรงคุณวุฒิ)

1.4 ความซ้ำซ้อนของภารกิจและข้อจำกัดด้านทรัพยากร

ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตำรวจบางเรื่องมีความเกี่ยวเนื่องกับภารกิจของคณะกรรมาธิการชุดอื่น ขณะเดียวกันบุคลากร เวลา และความเชี่ยวชาญที่จำกัดทำให้การติดตามเรื่องร้องเรียนเชิงลึกทำได้ไม่ต่อเนื่อง

“...ประเด็นบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของตำรวจ มีลักษณะทับซ้อนกับคณะกรรมาธิการชุดอื่น ทำให้การพิจารณาไม่ต่อเนื่อง หรือถูกส่งต่อไปมาระหว่างคณะกรรมาธิการ...” (ข้าราชการรัฐสภาสามัญ คนที่ 2)

“...กรรมาธิการเองไม่ได้มีบุคลากรหรือทีมงานเยอะที่จะตามโฟกัสเรื่องที่เข้ามา ทำให้บทบาทในการป้องกันอาจไม่ 100% ได้แค่ระดับหนึ่ง...” (ผู้ร้องเรียน คนที่ 1)

ดังนั้น ข้อจำกัดด้านทรัพยากรควรพิจารณาทั้งจำนวนบุคลากร เวลา และความเชี่ยวชาญตลอดจนระบบติดตามผล มิใช่พิจารณาเฉพาะจำนวนเจ้าหน้าที่

2. แนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลสัมภาษณ์ แนวทางที่ปรากฏเด่นชัดมิได้มุ่งเพิ่มอำนาจของคณะกรรมาธิการเพียงด้านเดียว แต่เน้นการใช้กลไกที่มีอยู่ให้เกิดผล การเพิ่มความเชี่ยวชาญ การทำงานเชิงรุก และการสร้างระบบติดตามและประเมินผล โดยมีสาระสำคัญดังนี้

2.1 ใช้อำนาจและเครื่องมือทางกฎหมายอย่างเป็นระบบ

ผู้ให้ข้อมูลเสนอให้กำหนดขอบเขตการเรียกข้อมูลและการประสานหน่วยงานให้ชัดเจน รวมทั้งใช้กระบวนการตามกฎหมายอย่างถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้รับผิดชอบโดยตรง

“...ถ้าจะให้คณะกรรมาธิการทำงานได้ผล ต้องกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน เพื่อให้ตรวจสอบและเรียกข้อมูลจากตำรวจได้โดยไม่ถูกจำกัดหรือขัดแย้งกับหน่วยงานอื่น...” (ข้าราชการรัฐสภาสามัญ คนที่ 1)

แนวทางดังกล่าวควรดำเนินควบคู่กับการกำหนดระบบติดตามภายหลังการชี้แจง เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้รับกับข้อเสนอแนะและการนำไปปฏิบัติ

2.2 เพิ่มความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและสนับสนุนการทำงานด้วยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ให้ข้อมูลเสนอให้มีอนุกรรมาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อรองรับอาชญากรรมรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะอาชญากรรมไซเบอร์ การค้ามนุษย์ และอาชญากรรมข้ามชาติ

“...ควรตั้งคณะอนุกรรมาธิการเฉพาะด้าน เช่น ไซเบอร์ ค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อให้การทำงานมีความเชี่ยวชาญและทันต่อสถานการณ์...” (ข้าราชการรัฐสภาสามัญ คนที่ 1)

“...ควรมีที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ และเลขานุการประจำคณะกรรมาธิการ...” (ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานคณะกรรมาธิการการตำรวจ)

2.3 ส่งเสริมการทำงานเชิงรุกและการลงพื้นที่

การลงพื้นที่และการรับฟังข้อมูลจากประชาชนและตำรวจผู้ปฏิบัติงานถูกเสนอเป็นกลไกที่ช่วยให้คณะกรรมาธิการเข้าใจปัญหาในบริบทจริง และสามารถกำหนดข้อเสนอได้ตรงประเด็นมากขึ้น

“...บทบาทหน้าที่เชิงรุก คือมีการลงพื้นที่เพื่อดูว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมันคืออะไร แล้วหาวิธีการป้องกันยังไง เป็นการทำงานในเชิงรุกของกรรมาธิการ...” (กรรมาธิการการตำรวจ คนที่ 1)

“...บทบาทเชิงรุกที่ควรมีเพิ่มขึ้นคือการลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาจากประชาชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานโดยตรง เพื่อให้เราเห็นภาพความจริงและหาทางป้องกันอาชญากรรมได้ตรงจุด...” (ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ คนที่ 3)

2.4 พัฒนาความโปร่งใสและช่องทางรับฟังประชาชน

ผู้ให้ข้อมูลเสนอให้เผยแพร่ผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะอย่างเป็นระบบ พร้อมพัฒนาช่องทางรับเรื่องร้องเรียนและข้อเสนอแนะ เพื่อให้ประชาชนติดตามความคืบหน้าได้

“...ควรจัดทำรายงานประจำปีที่โปร่งใส เผยแพร่ผลการตรวจสอบและข้อเสนอแนะต่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดแรงกดดันให้หน่วยงานต้องดำเนินการ...” (ข้าราชการรัฐสภาสามัญ คนที่ 2)

2.5 พัฒนาระบบติดตามและประเมินผล

ผู้ให้ข้อมูลเสนอให้กำหนดตัวชี้วัดการปฏิบัติงานและประเมินการตอบรับของประชาชนและสังคม เพื่อให้เห็นผลลัพธ์ของการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม

“...ควรมีการตั้ง KPI เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์การทำงานของกรรมาธิการครับ” (เลขานุการคณะกรรมาธิการ คนที่ 2)

“...วิธีประเมิน นอกจาก KPI ก็ประเมินด้วยการตอบรับของสังคม และประเมินด้วยการตอบรับของผลงาน” (อนุกรรมาธิการ)

3. สรุปผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์

เมื่อพิจารณาข้อมูลทั้งหมดร่วมกัน พบว่า ประสิทธิภาพของคณะกรรมาธิการการตำรวจในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมขึ้นอยู่กับความสามารถในการเชื่อมโยง 3 ระดับ ได้แก่ (1) การได้มาซึ่งข้อมูลและข้อเท็จจริงที่มีคุณภาพ (2) การใช้กลไกการตรวจสอบและอำนาจตามกฎหมายภายใต้ขอบเขตที่เหมาะสม และ (3) การติดตามให้ข้อเสนอแนะเชื่อมต่อกับการปฏิบัติจริง ปัญหาที่พบจึงมิได้เกิดจากการขาดอำนาจเพียงประการเดียว แต่เป็นช่องว่างระหว่างอำนาจหน้าที่ ข้อมูล ความร่วมมือและทรัพยากร

ในอีกด้านหนึ่ง แนวทางที่ผู้ให้ข้อมูลเสนอมีลักษณะเป็นการเสริมกัน ได้แก่ การใช้เครื่องมือทางกฎหมายอย่างถูกต้อง การเพิ่มความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การลงพื้นที่และการสื่อสารเชิงป้องกัน การสร้างความโปร่งใสและช่องทางรับฟังประชาชน ตลอดจนการกำหนดตัวชี้วัดและระบบติดตามผล ทั้งนี้ ข้อเสนอเหล่านี้ควรนำไปอภิปรายร่วมกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในส่วนอภิปรายผล โดยไม่ควรนำผลการสัมภาษณ์มาแทนข้อสรุปทางกฎหมาย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง บทบาทคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ผลการวิจัย สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการการตำรวจฯ มีลักษณะเป็นข้อจำกัดเชิงระบบที่เชื่อมโยงกันหลายมิติ ทั้งด้านความร่วมมือของหน่วยงาน อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย โครงสร้างบทบาทของฝ่ายนิติบัญญัติ ตลอดจนทรัพยากรสนับสนุน ดังนี้

1) ข้อจำกัดด้านความร่วมมือของหน่วยงานและความไม่สมมาตรของข้อมูล (information asymmetry) เป็นอุปสรรคสำคัญที่ปรากฏเด่นชัดในผลการวิจัย กล่าวคือ เมื่อคณะกรรมาธิการเชิญหน่วยงานมาให้ข้อมูล บางกรณีไม่ได้รับข้อมูลที่ครบถ้วน หรือไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจโดยตรง ส่งผลให้การพิจารณาเรื่องร้องเรียนขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถกำหนดแนวทางแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่ชี้ว่า กลไกตรวจสอบจะเข้มแข็งได้ต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และตรวจสอบได้ (จีรพรรณ์ จันทร์วิเชียร, 2559) โดยเฉพาะเมื่อการตรวจสอบของฝ่ายนิติบัญญัติเป็นการตรวจสอบเชิงระบบซึ่งต้องพึ่งพาข้อมูลจากหน่วยงานผู้ปฏิบัติและการร้องเรียน/สัญญาณจากสังคม (McCubbins & Schwartz, 1984) ภายใต้กรอบบทบาทคณะกรรมาธิการ การได้มาซึ่งข้อมูลที่มีคุณภาพจึงเป็นหัวใจของการตรวจสอบและเสนอแนะเชิงนโยบาย (ธวัชชัย ไชยจันทร์ และศิริชัย เสาโท, 2564)

2) ข้อจำกัดด้านอำนาจหน้าที่และสภาพบังคับของเครื่องมือทางกฎหมาย: “มีกฎหมายแล้วแต่ผลบังคับเชิงผลลัพธ์ยังจำกัด” ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แม้คณะกรรมาธิการจะมีอำนาจตามกฎหมายในการเรียกบุคคลหรือหน่วยงานมาให้ข้อมูลและเสนอแนะมาตรการแก้ไขปัญหา แต่การทำให้ข้อเสนอแนะดังกล่าวนำไปสู่การปฏิบัติจริงยังประสบข้อจำกัด โดยเฉพาะเมื่อหน่วยงานผู้ปฏิบัติไม่ตอบสนองหรือไม่นำข้อเสนอไปดำเนินการ ประเด็นนี้อธิบายได้จากกรอบกฎหมายและบทบาทของคณะกรรมาธิการตามซึ่งกำหนดให้คณะกรรมาธิการเป็นกลไกตรวจสอบและเสนอแนะ มากกว่ากลไกสั่งการเชิงบริหาร จึงเกิดข้อจำกัดเชิงโครงสร้างด้านสภาพบังคับ และเมื่อเชื่อมกับการพัฒนากฎหมายเฉพาะด้าน “อำนาจเรียก”

จะเห็นว่า พ.ร.บ.อำนาจเรียกฯ เป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่มีอยู่จริงซึ่งเพิ่มน้ำหนักของการเรียก แต่ยังมีข้อจำกัดเชิงสภาพบังคับในทางปฏิบัติ (พระราชบัญญัติอำนาจเรียกของคณะกรรมาธิการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา, 2568) เมื่อพิจารณาภายใต้หลักธรรมาภิบาลที่เน้นความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546) จึงสะท้อนว่า “มีเครื่องมือแล้ว” ยังไม่เพียงพอ หากต้องมีระบบติดตามผลและแรงจูงใจให้หน่วยงานตอบสนองอย่างต่อเนื่องด้วย ในเชิงกระบวนงานของคณะกรรมาธิการ การกำหนดรูปแบบการเรียก เอกสารประกอบ และขั้นตอนการติดตามผลให้เป็นมาตรฐานตามกติกาสภาเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ “อำนาจเรียก” ส่งผลในทางปฏิบัติ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2563) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณา “มาตรการเชิงลงโทษ” ตามพระราชบัญญัติอำนาจเรียกฯ พ.ศ. 2568 พบว่า ในกรณี “เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปฏิบัติตามคำเรียก” กลไกที่กำหนดไว้เป็นการให้ประธานคณะกรรมาธิการมีหนังสือแจ้งไปยัง “ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอน” เพื่อดำเนินการทางวินัย ซึ่งสะท้อนว่ามาตรการบังคับใช้ในทางปฏิบัติยังพึ่งพาดุลพินิจและความจริงจังของสายบังคับบัญชาเป็นสำคัญ จึงอาจทำให้ระดับความร่วมมือไม่แตกต่างจากเดิมมากนัก ในทางกลับกัน ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนสะท้อนประสบการณ์ว่าในอดีตเมื่อกฎหมายว่าด้วยคำสั่งเรียกฯ เคยกำหนด “บทกำหนดโทษทางอาญา” ต่อการฝ่าฝืนคำสั่งเรียก (เช่น มาตรา 13 ของกฎหมายเดิม) ทำให้หน่วยงานมีความเกรงกลัวและให้ความร่วมมือมากกว่า ประเด็นนี้จึงชี้ว่า “รูปแบบและความเข้มข้นของบทลงโทษ” เป็นตัวแปรสำคัญต่อประสิทธิผลของอำนาจเรียกและคุณภาพข้อมูลที่คณะกรรมาธิการได้รับ โดยเฉพาะเมื่ออำนาจเรียกตามรัฐธรรมนูญใช้ถ้อยคำครอบคลุม “บุคคลใด” ซึ่งอาจหมายรวมถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและบุคคลทั่วไปด้วย แต่กลไกบทลงโทษในทางปฏิบัติกลับผูกกับการดำเนินการ “ทางวินัย” ผ่านผู้บังคับบัญชา จึงทำให้มาตรการดังกล่าวมีขอบเขตจำกัดและไม่ครอบคลุมผู้ถูกเรียกทุกกลุ่มอย่างแท้จริง ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายและการได้มาซึ่งข้อมูลยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร

3) ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของบทบาทฝ่ายนิติบัญญัติและช่องว่างระหว่าง “ตรวจสอบ–เสนอแนะ” กับ “การปฏิบัติจริง” ผลการวิจัยสะท้อนว่า แม้คณะกรรมาธิการจะมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจรัฐ แต่การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในทางปฏิบัติต้องอาศัยหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเป็นหลัก จึงเกิดช่องว่างระหว่างข้อสรุปหรือข้อเสนอแนะของคณะกรรมาธิการกับการนำไปปฏิบัติจริง ประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดการตรวจสอบถ่วงดุลที่มองว่ากลไกฝ่ายนิติบัญญัติทำหน้าที่ตรวจสอบเชิงระบบ (systemic oversight) มากกว่าการเข้าไปดำเนินการเชิงบริหารโดยตรง (ทศพร ศิริสัมพันธ์ และคณะ, 2546) จึงทำให้ผลลัพธ์เชิงการป้องกันอาชญากรรมจะเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการตอบสนองและการนำข้อเสนอแนะไปปฏิบัติของหน่วยงานหลัก

4) ปัจจัยทางการเมืองและความต่อเนื่องเชิงสถาบันเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อประสิทธิผลของการติดตามผล ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหรือโครงสร้างการทำงานในแต่ละช่วง

อาจกระทบต่อความต่อเนื่องของการติดตามปัญหา ทำให้บางประเด็นที่ต้องใช้ระยะเวลานานไม่สามารถผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้างได้ ประเด็นนี้สามารถอธิบายผ่านแนวคิดสถาบันนิยมที่ชี้ว่าสถาบันทางการเมืองมักมี “path dependence” และกติกา/บริบทเดิมกำหนดพฤติกรรมขององค์กร ทำให้การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างเกิดขึ้นได้ยาก (ทศพร ศิริสัมพันธ์ และคณะ, 2546) และเมื่อผนวกกับธรรมชาติของการตรวจสอบแบบพึ่งพาสัญญาณจากสังคมและข้อมูลของหน่วยงานผู้ปฏิบัติ ก็ยิ่งทำให้ประสิทธิผลของการติดตามผลต้องอาศัยความต่อเนื่องสูง (McCubbins & Schwartz, 1984)

5) ข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ส่งผลต่อความสามารถในการติดตามเรื่องร้องเรียนเชิงลึก โดยเฉพาะกรณีที่มีความซับซ้อนหรือเป็นอาชญากรรมรูปแบบใหม่ ผลการวิจัยชี้ว่า การทำงานของคณะกรรมาธิการต้องเผชิญข้อจำกัดด้านกำลังคน เวลา และความเชี่ยวชาญ ทำให้การติดตามผลในรายละเอียดเชิงเทคนิคทำได้ไม่เต็มที่ ประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาลและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่เน้นประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า และการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546) รวมถึงแนวคิดด้านประสิทธิภาพขององค์กรที่เสนอว่า ความสามารถในการบรรลุเป้าหมายขึ้นอยู่กับทรัพยากรและสมรรถนะของหน่วยงาน (Cao, 2002)

กล่าวโดยสรุป ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการการตำรวจฯ ตามผลการวิจัยเป็นข้อจำกัดเชิงระบบที่สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 กล่าวคือ (1) ข้อมูลและความร่วมมือเป็นเงื่อนไขของความโปร่งใสและความรับผิดชอบ (2) อำนาจตามกฎหมายมีอยู่จริงแต่สภาพบังคับและระบบติดตามผลยังจำกัด (3) บทบาทของฝ่ายนิติบัญญัติเน้นตรวจสอบเชิงระบบจึงเกิดช่องว่างกับการปฏิบัติ (4) ปัจจัยการเมืองกระทบความต่อเนื่องเชิงสถาบัน และ (5) ทรัพยากรและความเชี่ยวชาญเป็นตัวกำหนดขีดความสามารถในการติดตามเชิงลึก ซึ่งทั้งหมดสอดรับกับข้อค้นพบในผลการวิจัย

2. แนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎรในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของคณะกรรมาธิการการตำรวจฯ ควรเป็นการขับเคลื่อนเชิงระบบที่ผสาน “อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย” เข้ากับ “การทำงานเชิงรุก” และ “การติดตามผลอย่างเป็นรูปธรรม” เพื่อทำให้บทบาทการตรวจสอบของฝ่ายนิติบัญญัติส่งผลต่อการป้องกันและแก้ไข

1) การใช้เครื่องมือทางกฎหมายและกระบวนการเชิญหน่วยงานให้เกิดผลจริง เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยลดช่องว่างข้อมูลและเพิ่มความจริงจังของการตอบสนองจากหน่วยงาน โดยเฉพาะการกำหนดให้หน่วยงานส่งผู้มีอำนาจตัดสินใจ/ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงมาให้ข้อมูล ลดปัญหาการส่งผู้แทนที่ตอบไม่ได้ และใช้เครื่องมือทางกฎหมายอำนาจเรียกเป็นฐานรองรับการขอเอกสารหรือการให้ถ้อยคำ (พระราชบัญญัติอำนาจเรียกของคณะกรรมาธิการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา, 2568)

อย่างไรก็ดี ผลการวิจัยสะท้อนว่า “อำนาจเรียก” จะเกิดผลในเชิงผลลัพธ์ได้จำเป็นต้องเชื่อมกับหลักความโปร่งใสและความรับผิดชอบ (จีรพรรณ์ จันทร์วิเชียร, 2559) และหลักธรรมาภิบาลที่เน้นผลสัมฤทธิ์และการเปิดเผยข้อมูล (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546) การดำเนินการดังกล่าวควรสอดคล้องกับระเบียบวิธีการทำงานของคณะกรรมาธิการของสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้การเรียกข้อมูล ตรวจสอบ และติดตามผลมีมาตรฐานและตรวจสอบย้อนกลับได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2563) อย่างไรก็ดี ผลการวิจัยสะท้อนว่า การทำให้อำนาจเรียกเกิดผลจริง มิได้ขึ้นอยู่กับ “การมีอำนาจตามตัวบท” เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับ “กลไกบังคับให้เกิดความร่วมมือ” ด้วย โดยเฉพาะเมื่อมาตรการตามกฎหมายปัจจุบันมุ่งผลทางวินัยผ่านผู้บังคับบัญชา ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมกรณีที่ผู้ถูกเรียกมิได้อยู่ในระบบวินัยเดียวกัน หรือกรณีที่การลงโทษขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บังคับบัญชา ดังนั้น แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพจึงควรพิจารณาทั้ง “มาตรการติดตามผล” และ “มาตรการจูงใจ/ลงโทษที่เหมาะสม” ให้สอดคล้องกับสภาพความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายปฏิบัติ

2) การทำงานเชิงรุกผ่านการลงพื้นที่และตรวจสอบข้อเท็จจริง ช่วยให้คณะกรรมาธิการเข้าใจสภาพปัญหาจริงและบริบทของการเกิดอาชญากรรม อันนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่ “ตรงจุด” มากขึ้น แนวทางนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม โดยเฉพาะทฤษฎีกิจวัตรประจำวันและโอกาสอาชญากรรม ซึ่งเน้นการทำความเข้าใจเวลา สถานที่ เป้าหมาย และการคุ้มกัน (Cohen & Felson, 1979; Felson, 1998) รวมถึงแนวคิดการป้องกันเชิงสถานการณ์ที่มุ่งลดโอกาสและเพิ่มต้นทุนในการกระทำผิดผ่านการออกแบบสภาพแวดล้อมและมาตรการ (Clarke, 1997) และแนวคิดการแก้ปัญหาเชิงปัญหา/เชิงพื้นที่ที่เน้นใช้ข้อมูลจริงเพื่อออกแบบมาตรการ (Eck, 2019) ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงภาคสนามที่เสนอให้การแก้ปัญหามีฐานข้อมูลจริงและเชื่อมกับสภาพพื้นที่

3) การบูรณาการผู้เชี่ยวชาญและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มคุณภาพของข้อเสนอแนะ โดยเฉพาะในประเด็นอาชญากรรมที่ซับซ้อนหรือเปลี่ยนแปลงเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการกำกับดูแลกิจการตำรวจ และข้อเสนอจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เน้นการเสริมระบบสนับสนุนและองค์ความรู้ให้แก่กลไกตรวจสอบ เพื่อให้การตรวจสอบมีคุณภาพและคุ้มค่า (Cao, 2002) อีกทั้งเมื่อพิจารณากับแนวทาง/นโยบายการพัฒนาองค์กรตำรวจที่ต้องรับมือกับอาชญากรรมรูปแบบใหม่ ก็ยิ่งตอกย้ำความจำเป็นของการเชื่อมโยงองค์ความรู้ข้ามหน่วยงาน (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2565)

4) การสื่อสารเชิงป้องกันและการสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชน เป็นการขยายบทบาทจากการรับเรื่องร้องเรียนไปสู่การลดความเสี่ยงก่อนเกิดเหตุ โดยสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่ชี้ว่าพฤติกรรมและทัศนคติถูกหล่อหลอมจากแบบอย่างและข้อมูลที่สังคมสื่อสาร (Bandura, 1977) และทฤษฎีการควบคุมทางสังคมที่มองว่าความผูกพันทางสังคมและบรรทัดฐานช่วยลดโอกาสการกระทำผิด (Hirschi, 1969) อย่างไรก็ดี การสื่อสารเชิงป้องกันควรคำนึงถึงผลกระทบของการตีตรา (labeling) ที่อาจนำไปสู่การผลักคนบางกลุ่มออกจากระบบสังคมและเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรม

เบี่ยงเบนซ้ำ (Lemert, 1951) ดังนั้น แนวทางที่มีประสิทธิภาพจึงควรเน้นการสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงและเสริมการคุ้มกันทางสังคม มากกว่าการสร้างตราบาปต่อบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

5) การมีกลไกติดตามและประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การกำหนดตัวชี้วัด (KPI) การติดตามการตอบสนองของหน่วยงาน และการประเมินผลตอบรับจากสาธารณะ ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและความรับผิดชอบของคณะกรรมาธิการ แนวทางนี้สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่เน้นผลสัมฤทธิ์ ความคุ้มค่า ความรับผิดชอบ และการเปิดเผยข้อมูล (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546) และสอดคล้องกับแนวคิดความโปร่งใสและความรับผิดชอบในงานกำกับดูแลภาครัฐ (จีรพรรณ์ จันทร์วิเชียร, 2559) ในเชิงบทบาทคณะกรรมาธิการตาม การมีระบบติดตามผลยังช่วยทำให้ข้อเสนอแนะ “ปิดวงจร” จากการตรวจสอบไปสู่การปรับปรุงเชิงระบบได้มากขึ้น (ธวัชชัย ไชยจันทร์และศิริชัย เสาโท, 2564) การมีตัวชี้วัดและรายงานผลติดตามอย่างสม่ำเสมอ ยังช่วยทำให้การทำงานของคณะกรรมาธิการมีความต่อเนื่องและเกิดความคาดหวังเชิงสาธารณะต่อการตอบสนองของหน่วยงาน (ชมพูนุท ตั้งถาวร, 2566)

โดยสรุป แนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของคณะกรรมาธิการการตำรวจฯ ตามผลการวิจัย คือการผสาน (1) การใช้เครื่องมือทางกฎหมาย โดยเฉพาะอำนาจเรียกที่มีอยู่จริงแต่ต้องจัดการข้อจำกัดเชิงสภาพบังคับและต้องเชื่อมระบบติดตามผล (2) การทำงานเชิงรุกผ่านการลงพื้นที่ที่สอดรับกับกรอบทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม (3) การบูรณาการผู้เชี่ยวชาญและภาคส่วนเพื่อเพิ่มคุณภาพข้อเสนอแนะให้ทันสมัย (4) การสื่อสารเชิงป้องกันที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยไม่ตีตรา และ (5) ระบบติดตามและประเมินผลที่ทำให้ข้อเสนอแนะปิดวงจรสู่ผลลัพธ์เชิงรูปธรรม ซึ่งทั้งหมดสอดคล้องกับข้อค้นพบในผลการวิจัย

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎรในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม มีข้อจำกัดที่ควรนำมาพิจารณาประกอบการตีความผลการวิจัยดังนี้

ประการแรก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจสอบ ซึ่งทำให้ข้อมูลที่ได้รับมีลักษณะเป็นประสบการณ์และการรับรู้จากผู้ที่อยู่ภายในหรือมีความเกี่ยวข้องกับระบบการทำงานดังกล่าวเป็นสำคัญ แม้ว่าผู้วิจัยจะพยายามรวบรวมมุมมองจากผู้มีบทบาทที่แตกต่างกัน แต่ยังอาจมีข้อจำกัดในการสะท้อนมุมมองของประชาชนผู้ร้องเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกอย่างรอบด้าน

ประการที่สอง การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกอาจได้รับอิทธิพลจากตำแหน่ง บทบาทและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ให้ข้อมูลกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยเฉพาะประเด็นที่

เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการทำงาน ปัญหาความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการใช้อำนาจตามกฎหมาย ผู้ให้ข้อมูลบางรายอาจเลือกนำเสนอข้อมูลตามบทบาทหน้าที่หรือประสบการณ์ของตน ส่งผลให้ข้อมูลบางส่วนอาจมีลักษณะเป็นการรับรู้หรือการประเมินสถานการณ์มากกว่าข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบยืนยันได้โดยตรง ดังนั้น ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์จึงควรตีความในฐานะข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ มุมมอง และการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล และควรใช้ร่วมกับหลักฐานจากเอกสารหรือแหล่งข้อมูลอื่นเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อสรุป

ประการที่สาม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาบทบาท กระบวนการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพของคณะกรรมาธิการ มิได้ออกแบบมาเพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการกับการเปลี่ยนแปลงของอัตราการเกิดอาชญากรรม ดังนั้น ข้อค้นพบเกี่ยวกับการลงพื้นที่ การสื่อสารกับประชาชน การประสานงานกับหน่วยงาน หรือการติดตามข้อเสนอแนะ จึงไม่สามารถสรุปได้โดยตรงว่ามาตรการดังกล่าวทำให้อาชญากรรมลดลง การเชื่อมโยงผลการวิจัยกับทฤษฎีกิจวัตรประจำวัน ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมเชิงสถานการณ์ และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม จึงควรใช้เพื่ออธิบายกลไกหรือความเป็นไปได้ทางทฤษฎีของแนวทางที่ผู้ให้ข้อมูลเสนอ มิใช่ใช้เป็นหลักฐานยืนยันผลเชิงสาเหตุ

ประการที่สี่ การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาบริบทของคณะกรรมาธิการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 26 ในช่วงเวลาที่กำหนด ข้อค้นพบจึงอาจได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างการทำงาน สภาพแวดล้อมทางการเมือง ภารกิจ ปัญหาอาชญากรรม และบริบทของหน่วยงานในช่วงเวลาดังกล่าว การนำข้อค้นพบไปอธิบายการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการชุดอื่นหรือบริบทของหน่วยงานประเภทอื่นจึงควรดำเนินการด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรสรุปเป็นข้อค้นพบทั่วไปโดยปราศจากการพิจารณาความแตกต่างของบริบท

ข้อจำกัดดังกล่าวมิได้ลดทอนคุณค่าของการวิจัย แต่เป็นเงื่อนไขสำคัญในการกำหนดขอบเขตของการตีความผลการศึกษา กล่าวคือ ผลการวิจัยเหมาะสมสำหรับใช้ทำความเข้าใจปัญหาและเงื่อนไขของกระบวนการทำงานของคณะกรรมาธิการ ตลอดจนพัฒนาแนวทางการกำกับดูแลและการติดตามผลมากกว่าการใช้เพื่อยืนยันผลโดยตรงต่อระดับอาชญากรรมหรือสรุปอ้างอิงไปยังคณะกรรมาธิการทุกชุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาผู้วิจัยจึงรวบรวมข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำผลวิจัยไปใช้และการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบของการวิจัยพบว่า การเพิ่มประสิทธิภาพของคณะกรรมาธิการการตำรวจฯ ไม่ควรพิจารณาเฉพาะการเพิ่มอำนาจหรือจำนวนกิจกรรมที่ดำเนินการ แต่ควรให้ความสำคัญกับการ

เชื่อมโยงกระบวนการตั้งแต่การรับเรื่อง การรวบรวมและตรวจสอบข้อมูล การประสานหน่วยงาน การจัดทำข้อเสนอแนะ ตลอดจนการติดตามผลและการนำข้อเสนอไปปฏิบัติ เพื่อให้กลไกการตรวจสอบสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ตรวจสอบได้ในทางปฏิบัติ

ประการแรก ควรพัฒนาระบบติดตามข้อเสนอแนะและเรื่องร้องเรียนของคณะกรรมาธิการให้เป็นระบบเดียวกัน โดยคณะกรรมาธิการการตำรวจฯ ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและหน่วยงานเจ้าของเรื่อง ควรกำหนดข้อมูลสำคัญของแต่ละเรื่อง ได้แก่ ประเด็นปัญหา หน่วยงานผู้รับผิดชอบ ผู้รับผิดชอบโดยตรง กำหนดเวลาตอบกลับ สถานะการดำเนินงาน และผลการติดตาม ระบบดังกล่าวควรสามารถแจ้งเตือนกรณีที่หน่วยงานยังไม่ตอบกลับหรือส่งข้อมูลไม่ครบถ้วน เพื่อให้คณะกรรมาธิการสามารถติดตามเรื่องอย่างต่อเนื่องและลดปัญหาการขาดความต่อเนื่องหลังการพิจารณา

ประการที่สอง ควรยกระดับคุณภาพข้อมูลที่ใช้ประกอบการตรวจสอบ เนื่องจากผลการวิจัยสะท้อนปัญหาการได้รับข้อมูลไม่ครบถ้วนและบางกรณีได้รับข้อมูลจากผู้แทนที่ไม่ได้มีอำนาจตัดสินใจโดยตรง คณะกรรมาธิการจึงควรกำหนดรายการข้อมูลขั้นต่ำที่ต้องได้รับในแต่ละประเภทเรื่อง รวมทั้งระบุผู้รับผิดชอบและเอกสารประกอบที่จำเป็น เพื่อให้ข้อมูลสามารถนำมาใช้วิเคราะห์และตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินควรพิจารณาจากความครบถ้วน ความสอดคล้อง และความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับของข้อมูล มากกว่าพิจารณาเพียงว่าหน่วยงานได้ตอบกลับหรือไม่

ประการที่สาม ควรพัฒนากระบวนการใช้อำนาจตามกฎหมายให้มีความชัดเจนและเป็นระบบ โดยฝ่ายเลขานุการคณะกรรมาธิการควรตรวจสอบฐานอำนาจตามกฎหมายก่อนดำเนินการ กำหนดประเด็นและข้อมูลที่ต้องการอย่างชัดเจน และจัดทำระบบบันทึกผลการตอบสนองของหน่วยงานภายหลังการเรียกหรือการชี้แจง ทั้งนี้ การใช้อำนาจเรียกควรถูกพิจารณาเป็นเครื่องมือหนึ่งของกระบวนการตรวจสอบ มิใช่เป็นหลักประกันว่าหน่วยงานจะนำข้อเสนอของคณะกรรมาธิการไปปฏิบัติโดยอัตโนมัติ

ประการที่สี่ ควรพัฒนาการลงพื้นที่ให้เป็นกลไกสำหรับการรวบรวมข้อมูลเชิงระบบมากกว่าการดำเนินกิจกรรมในลักษณะเชิงสัญลักษณ์ โดยคณะกรรมาธิการควรกำหนดพื้นที่เป้าหมายจากข้อมูลเรื่องร้องเรียนและปัญหาอาชญากรรม กำหนดประเด็นที่จะเก็บข้อมูล และนำข้อมูลจากพื้นที่กลับมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย การลงพื้นที่จึงควรมีขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดประเด็นก่อนลงพื้นที่ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การจัดทำข้อเสนอ และการติดตามผลหลังจากเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประการที่ห้า ควรพัฒนาการสื่อสารกับประชาชนให้มุ่งผลลัพธ์ด้านความรู้และพฤติกรรม โดยเฉพาะประเด็นอาชญากรรมออนไลน์และรูปแบบการหลอกลวงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การสื่อสารควรออกแบบให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและประเมินผลก่อนและหลังการสื่อสาร เช่น

ระดับความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยง ความสามารถในการจำแนกสัญญาณเตือน ความเข้าใจเกี่ยวกับช่องทางการแจ้งเหตุ และพฤติกรรมการตรวจสอบข้อมูลก่อนทำธุรกรรม การประเมินดังกล่าวจะช่วยให้สามารถแยกผลผลิตของกิจกรรมออกจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับประชาชนได้อย่างชัดเจน

ประการที่หก ควรพัฒนากลไกความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อรองรับปัญหาอาชญากรรมรูปแบบใหม่ เช่น อาชญากรรมไซเบอร์ อาชญากรรมข้ามชาติ และอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี โดยคณะกรรมาธิการและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรอาจจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาในสาขาที่จำเป็น และกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกที่คำนึงถึงความรู้ ความเป็นอิสระ และความเชี่ยวชาญที่ตรงกับประเด็นที่ตรวจสอบ ทรัพยากรที่จำเป็นประกอบด้วยงบประมาณสำหรับการสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญ บุคลากรวิเคราะห์ข้อมูล และระบบจัดเก็บองค์ความรู้ เพื่อให้ความรู้เฉพาะด้านสามารถนำไปใช้ในกระบวนการตรวจสอบและจัดทำข้อเสนอได้อย่างเป็นระบบ

ประการที่เจ็ด ควรจัดทำระบบประเมินผลการดำเนินงานที่มุ่งวัดผลลัพธ์ของการกำกับดูแล โดยกำหนดตัวชี้วัดอย่างน้อย 5 มิติ ได้แก่ ประสิทธิภาพของกระบวนการ ระดับการตอบสนองของหน่วยงาน คุณภาพของข้อมูล การนำข้อเสนอแนะไปปฏิบัติ และผลที่เกิดขึ้นต่อผู้ร้องเรียน ตัวอย่างเช่น ระยะเวลาเฉลี่ยในการตอบข้อเสนอแนะ สัดส่วนหน่วยงานที่ตอบกลับภายในเวลาที่กำหนด สัดส่วนข้อมูลที่มีความครบถ้วน สัดส่วนข้อเสนอที่หน่วยงานรับไปดำเนินการ สัดส่วนข้อเสนอที่ดำเนินการแล้วเสร็จ ระยะเวลาตั้งแต่ได้รับข้อเสนอจนถึงเริ่มดำเนินการ และสัดส่วนเรื่องร้องเรียนที่ได้รับการแก้ไขหรือมีความคืบหน้าที่สามารถตรวจสอบได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในอนาคตควรขยายกลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ครอบคลุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในหลายระดับ ศึกษาเชิงเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมาธิการในบริบทที่แตกต่างกัน และประยุกต์ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน นอกจากนี้ ควรศึกษาประสิทธิผลของระบบติดตามผล บทบาทในการป้องกันอาชญากรรมรูปแบบใหม่ และเปรียบเทียบกลไกการกำกับดูแลของฝ่ายนิติบัญญัติในต่างประเทศ เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

เอกสารอ้างอิง

คณะทำงานทบทวนคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานของสำนักกรรมาธิการ 1. (2568). *คู่มือด้านการประชุมคณะกรรมาธิการ (ฉบับปรับปรุง 2568).* สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

จีรพรรณ์ จันทร์วิเชียร. (2559). *การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA).* สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ.

ทศพร ศิริสัมพันธ์, และคณะ. (2546). การพัฒนาระบบและกลไกของการตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดิน. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธวัชชัย ไชยจันทร์ และศิริชัย เสาโท. (2564). การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) คืออะไร. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 1*(6), 56–64.

พระราชบัญญัติอำนาจเรียกของคณะกรรมาธิการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา พ.ศ. 2568. (2568, 5 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 142 ตอนที่ 34 ก. หน้า 1-6. soc.go.th

พิพิธภัณฑ์รัฐสภา. (2565). คณะกรรมาธิการการตำรวจ. พิพิธภัณฑ์รัฐสภา.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2546). *พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546*. ราชกิจจานุเบกษา.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2565). พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565 [PDF]. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.https://www.royalthaipolice.go.th/downloads/T_0001.pdf

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2563). *คู่มือการปฏิบัติงานของคณะกรรมาธิการ สภาผู้แทนราษฎร*. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). สรุปผลที่สำคัญ: การสำรวจข้อมูลสถิติอาชญากรรมภาคประชาชน พ.ศ. 2555. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

Bandura, A. (1977). Social learning theory. Prentice-Hall.

Cao, L. (2002). Curbing police brutality: What works? A reanalysis of citizen complaints at the organizational level (Final report). National Institute of Justice, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice. https://www.ojp.gov/

Clarke, R. V. (Ed.). (1997). *Situational crime prevention: Successful case studies* (2nd ed.). Harrow and Heston.

Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review, 44*(4), 588–608.

Eck, J. E. (2019). The crime triangle. Center for Problem-Oriented Policing.

Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. University of California Press.

Lemert, E. M. (1951). *Social pathology: A systematic approach to the theory of sociopathic behavior*. McGraw-Hill.

McCubbins, M. D., & Schwartz, T. (1984). Congressional oversight overlooked: Police patrols versus fire alarms. *American Journal of Political Science, 28*(1), 165–179.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2023). *Global study on homicide 2023*. United Nations.